

Solidaris

Text: **Ander Zurimendi**

Il·lustració: **Macarena Martínez**

PALMA Si els mitjans de comunicació assumeixen orgullosos la seva capacitat d'influència en la societat, també haurien d'assumir les responsabilitats que aquest lideratge implica.

Aquesta és la conclusió de Catalina Amer Ballester, investigadora de la UIB i treballadora de l'àmbit de les discapacitats. La seva tesi doctoral, dirigida pel professor Sebastià Serra, ha estat editada per la Conselleria d'Afers Socials.

El seu títol, *Deficiències, discapacitats i minusvalideses de la premsa*, és prou indicatiu del que desenvolupa: el paper (culpable?) dels mitjans de comunicació de masses. Comença el judici.

Que la premsa és creadora d'opinió és un fet que, avui dia, no discuteix ningú. Ara bé, per ventura el debat s'hauria de centrar en fins a quin punt hi influeixen. Alguns experts han arribat a la conclusió que els articles periodístics reforcen les idees ja preconcebudes del lector, però que no són tan influents per fer capgirar l'opinió formada del lector.

D'alguna manera, aquesta apreciació lleva importància al paper que juga la premsa i ve a dir que els lectors són prou madurs per no deixar-se manipular.

El problema és que, seguint les teories de lingüistes com George Lakoff (autor del cèlebre *No pensis en un elefant*), els diaris sí que generen marcs de comprensió de la realitat i, sens dubte, condicionen el pensament.

Partint de la teoria que sí que hi influeixen, Catalina Amer exposa les errades més habituals dels periodistes a l'hora d'escriure sobre *discapacitats* o *minusvàlids*. I vet aquí la primera errada: convé referir-s'hi com "persones amb discapacitat o minusvalidesa". El motiu: tothom coneix, en l'actualitat, alguna persona que pateix càncer, i no és ver que no se'ls qualifica de *cancerosos*?

Ja no són 'subnormals'

La investigadora Amer se'n va a anys enrere i observa així, amb perspectiva, l'evolució que els periodistes dels quatre grans diaris editats a Mallorca han patit. Per exemple, en els anys 80 era comú qualificar de subnormals les persones amb discapacitat mental profunda. Un titular del 27 d'octubre de 1986: "En Palma hay más de 1.600 subnormales".

La societat assumí a poc a poc aquell terme com un insult i es començà a sentir pel carrer. Aleshores,

la classe mèdica decideix cercar noves paraules que evitin l'estigmatització dels malalts.

Aquell mateix article de 1986 continuava: "Aunque resulte ingenuo, es necesario, obligado, insistir en la llamada de la sociedad ante su problemática angustiosa". Segons Amer, "el periodista utilitza aquí una pretesa voluntat denunciadora d'un drama", tot i que l'únic que aconsegueix és incidir en els aspectes més negatius.

El paternalisme

I és que no per llàstima hem de caure en emocions com el paternalisme, recomanen els experts. Solidaritat intuïtiva, sentiment de culpa, rebuig, curiositat morbosa... són algunes de les emocions que pot sentir un ciutadà en contactar amb una persona amb discapacitat.

El paternalisme i la condescendència amb què se'ls tracta des dels diaris els resulten ofensius

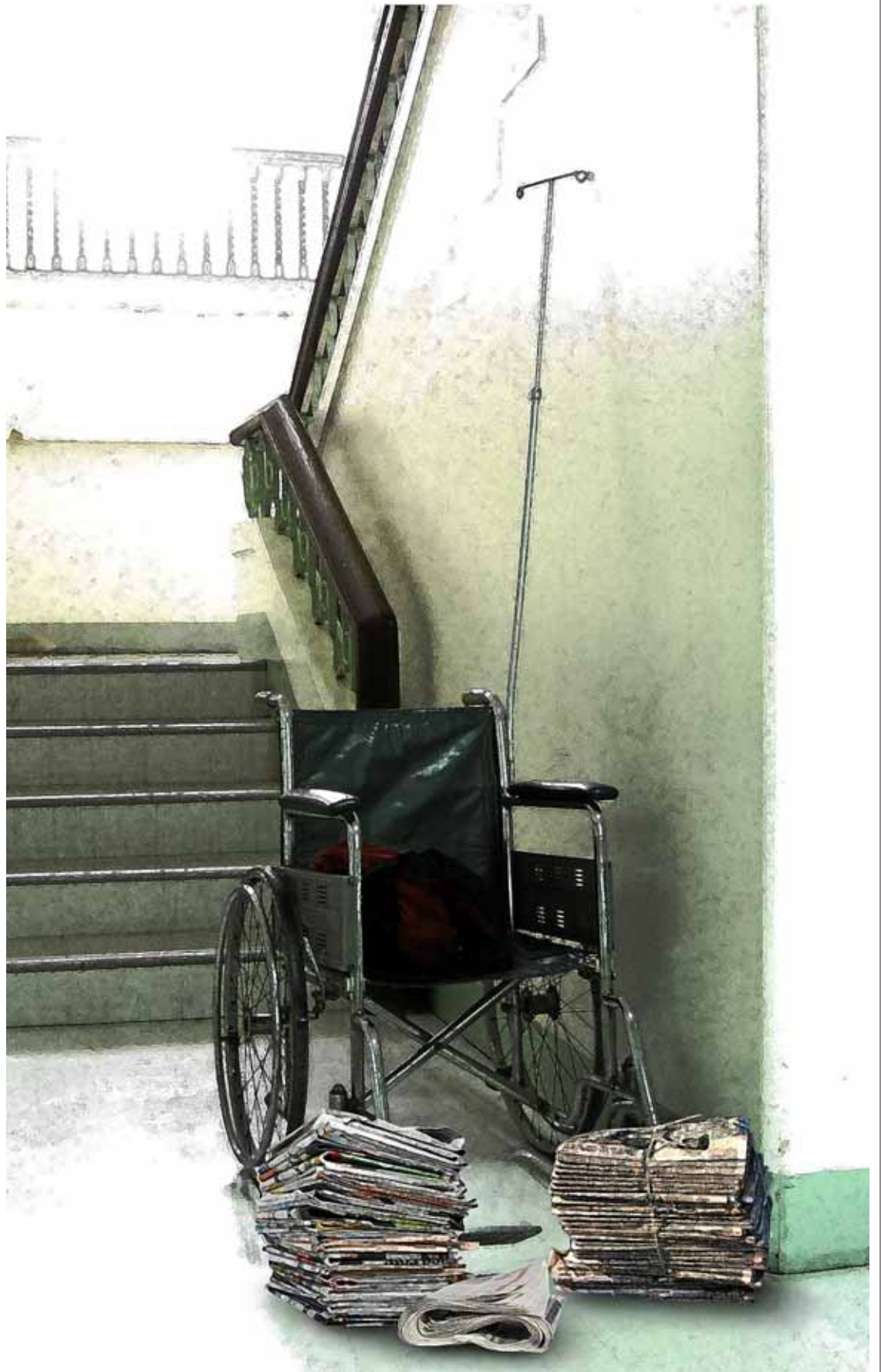
Si no ens referim com a *cancerós* a una persona amb càncer, per què deim *discapacitats*?

De vegades, es dramatitza tant la seva rutina que arriben a semblar gairebé superherois

De tota manera, reaccionar com si aquesta persona estigués molt més limitada del que realment hi està atempta, sens dubte, contra l'autoestima del pacient.

Amer també detecta aquesta sobreprotecció en els diaris. "En les introduccions dels articles es dramatitza la discapacitat fins a graus extrems, de manera que pareix que l'entrevistat és poca cosa més que un heroi per haver arribat fins a la seu del diari". Certament, la seva força de voluntat pot ésser excepcional, però tampoc no són herois. I tot i que la seva vida sigui mereixedora d'elogi, molt sovint això degenera en sobreprotecció i remarcació del seu paper passiu i necessitat d'ajuda. *Entre poc i massa, la mesura passa*.

"Es tendeix a creure que les persones amb discapacitat han patit una terrible tragèdia", explica Amer, "i que per això estan terriblement amargades!". Tanmateix, afortunadament, la realitat és que han après a suportar la dificultat i a conviure-hi.

La premsa els minusvalida?

Els mitjans de comunicació tenen una responsabilitat a l'hora de tractar notícies relacionades amb col·lectius desfavorits, com ara les persones amb discapacitat o minusvalidesa. Però la premsa també s'equivoca.

Els mites (a trencar)

Ànsies per morir

“No tothom té ganes de morir”, diu Catalina Amer. Arran del cas Sampedro, que considera positiu perquè obrí el debat sobre l'eutanàsia, “detectarem que molta gent sí que vol rehabilitar-se i mirar de viure. Com sigui”.

El mite de la psiquiatria

Per Amer, un dels tòpics més comuns (i perillosos) és la vinculació de ‘salut mental’ amb ‘violència’. “És totalment erroni, ja que els malalts mentals no són pas més agressius que la gent sana, però ens indueixen a pensar així”.

MIQUEL A. MARIA
miquelmaria@gmail.com

Altres vegades, recorda Amer, la premsa diària encara mostra tics d'estar influenciada per la literatura infantil. El capità Garfi, el pirata de *L'illa del tresor*, Frankenstein, Mr. Hyde... tots els personatges amb discapacitat eren els dolents de la pel·lícula! I quan algú d'ells aconsegueix redimir-se, com podia ser el cas del geperut de Nòtre Dame, mai no aconsegueix el seu objectiu: que el seu amor per la bella Esmeralda sigui correspost.

Catalina Amer, ahir, a l'entrada de la seu de la Coordinadora. Foto: Serge Cases

tegat. “I si no demanen opinió a les associacions de base i als mateixos afectats, sempre es queden amb dades superficials”, precisa.

A la crònica negra

N'és un exemple, i el cita amb insistència, “les xifres de les partides econòmiques que el Govern destina a fins socials”. O sigui que, segons Amer, conèixer si són 2.000 euros o 2 milions no és un fi en si mateix: “Cal demanar-se si és suficient, si arriba a temps, si...”.

Una altra errada greu que la premsa comet (“per ventura la pitjor”, matisa Amer), és l'aparició de titulars en els quals es fa referència a la discapacitat del protagonista sense que sigui necessari. Quina importància té que a un lladre li manqui una cama? Hem de titular, per exemple, *Un lladre coix a Palma*?

La secció del diari en què se cita més sovint la discapacitat del protagonista és la de crònica negra. I no pas per casualitat. Habitualment considerades les pàgines més properes al sensacionalisme, les *exclusives* que més diaris venen són seves. “Hi ha periodistes que, fins i tot, fan diagnòstics i juguen a ser psiquiatres”, afirma Amer, qui recorda casos en què el redactor ha arribat a conclusions inventades sobre la salut mental del personatge.

I nosaltres, com actuem?•

Es tendeix a creure que les persones amb discapacitat viuen constantment amargades, i és fals”

M'empipen els titulars que citen la minusvalidesa d'algú sense tenir res a veure amb la notícia”

CATALINA AMER
Investigadora de la premsa a Mallorca

Els diaris locals són més proclius a publicar informació relacionada amb persones amb discapacitat i les associacions que els donen suport. Ocorre molt més que als grans diaris, de tiratge estatal, “que poques vegades contribueixen, amb els seus reportatges, a donar informació acurada de la situació local”.

Però local o estatal, el problema són les fonts que se cerquen. “Habitualment, el periodista només s'adreça a l'Administració pública i als seus respectius gabinets de comunicació”, critica Amer. Rodes de premsa, comunicats... tot mas-

N'INTERROMPEN EL SERVEI PER MANCA DE DOBLERS

463 usuaris sense transport

PALMA La Unió d'associacions i centres d'assistència a minusvàlids de les Balears (UNAC) ha interromput el seu servei de transport adaptat per falta de finançament, després de no aconseguir subvencions de les administracions públiques. Com a conseqüència de la retallada, 463 persones amb discapacitat se'n veuran afectades. La suspensió del transport dificultarà, així, l'accés als centres escolars, ocupacionals i de dia a aquests ciutadans, fet que els causarà un greu problema a ells i a les seves famílies.

Indefinidament

La UNAC assegurava ahir que, després de vuit anys d'“intenses i infructíferes negociacions amb les administracions públiques”, es veu obligada a deixar de prestar aquesta línia.

El servei de transport adaptat té un cost anual global de 850.000 euros a Mallorca, i els pares han sol·licitat reiteradament a les administracions que sigui gratuït.

La UNAC considera que no és just que els alumnes sense discapacitat tinguin transport de franc als centres públics i els que en tenen alguna hagin de pagar, com a mínim, el 50 per cent del trasllat al seu centre d'educació o de rehabilitació.

La suspensió del transport serà indefinida fins a obtenir, per part de les administracions responsables, una solució a la manca de doblers.

L'associació comunicà ahir per escrit aquesta decisió a les administracions competents en la matèria. D'aquesta manera, sol·licità, en primer lloc, el compromís de l'Institut Mallorquí d'Assumptes Socials i de la Conselleria balear d'Educació i Cultura d'executar aquest 2009 un pla insular de transport adaptat.

I en segon lloc, que s'assumeixi també el compromís escrit de pagar el cost total d'aquest servei i de comunicar a la UNAC quina quantia s'abonarà i en quin moment de 2009 es farà efectiu el pagament. • Efe

A peu de carrer

Coordinadora

La Federació balear de persones amb discapacitat engloba Afripro, Rehacer, Adela, AIB Lupus, Es Grif, Asem, Accu, X-Fràgil, Afam, Alcer, Es Garrover, Aemim, Aspanadif, Sa Colometa, Respiralia.. i moltes més.

Tesi doctoral

Catalina Amer Ballester és autora d'*Opinió pública i discapacitat. Anàlisi històrica de la premsa a Mallorca (1983-2007)*. Hi analitza textos publicats a *Diario de Mallorca*, *El Mundo*, *Última Hora* i *Baleares/dbalears*.

Dels jocs del llenguatge

El treball de la Dra. Catalina Amer és, sense cap dubte, un servei a la societat força útil i perfectament exportable a altres realitats. D'ençà de Wittgenstein, coneixem l'enorme poder dels jocs del llenguatge, capaços de revelar el pensament i les posicions dels individus i de la societat que els utilitzen, i també, degudament “conduïts”, de crear el pensament, de fer veure i entendre la realitat d'una determinada manera. La Dra. Amer ens mostra com el tractament del tema de la discapacitat per part dels mitjans de comunicació ens revela la manera com la societat mallorquina percep aquesta realitat, i alhora permet veure com els poders públics, les empreses i les associacions d'afectats, en tant que principals generadors de notícies sobre aquesta qüestió, han contribuït a modular i a fer-ne canviar la nostra visió. La metamorfosi dels noms i els adjectius utilitzats per descriure la discapacitat són un bon indicador d'aquest procés. Tanmateix, hauríem d'anar alerta a no confondre els noms que posam a les coses amb la realitat mateixa. La dictadura del llenguatge políticament correcte ens aboca a l'eufemisme, que no revela sinó que oculca i dissimula. La situació actual de les persones amb discapacitat, per molt que ja no les anomenem retardades, invàlides o subnormals (sí: aquest mot absolutament degradant figurava fins i tot als textos legals!), no convida precisament a l'autocomplaença. El camí que queda per recórrer és encara molt llarg, i fa falta alguna cosa més que paraules adequades. •